

מוגש ללומדי הדף היומי, כהנחיית רבי עקיבה לרבי שמעון בר יוחאי:

"וכשאתה מלמד את בנך - למדהו בספר מוגה."

מאי היא? [=מדוע?] אמר רבא ואיתימא רב משךשיא: בחדתא – שבשפתא, כיון דעל על [אצל הקטנים, שיבוש שנכנס – נכנס, כלומר וקשה להוציאן] (פסחים קיב,א)

הלכות שקלים

מצות עשה אחת, והיא ליתן כל איש מחצית השקל בכל שנה. ובאור מצוה זו בפרקים אלו.

פרק ראשון

סלעים היה כל איש נותן במחצית השקל שלו חצי הסלע שהוא שני דינרין. ובזמן שהיה המטבע חצי הסלע היה כל אחד ואחד נותן במחצית השקל אותו חצי הסלע. ומעולם לא שקלו ישראל במחצית השקל פחות מחצי שקל שלתורה.

ז. הכל חייבין ליתן מחצית השקל כהנים לויים וישראלים וגרים ועבדים משוחררים. אבל לא נשים ולא עבדים ולא קטנים. ואם נתנו מקבלין מהן. אבל הגוים שנתנו מחצית השקל אין מקבלין מהן. קטן שהתחיל אביו ליתן עליו מחצית השקל שוב אינו פוסק, אלא נותן עליו בכל שנה ושנה עד שיגדיל ויתן על עצמו.

ח. השקלים אינן נוהגין אלא בפני הבית. ובזמן שהמקדש קיים נותנין את השקלים בין בארץ ישראל בין בחוצה לארץ. ובזמן שהוא חרב אפלו בארץ ישראל אינן נוהגין.

ט. באחד באדר משמעין על השקלים, כדי שיכין כל אחד ואחד מחצית השקל שלו ויהיה עתיד ליתן. בחמשה עשר בו ישבו השלחנין בכל מדינה ומדינה ותובעין בנחת, כל מי שיתן להם יקבלו ממנו, ומי שלא נתן אין כופין אותו ליתן. בחמשה ועשרים בו ישבו במקדש לגבות. ומכאן ואילך כופין את מי שלא נתן עד שיתן. וכל מי שלא יתן ממשכנין אותו ולוקחין עבטו בעל כרחו ואפלו כסותו.

י. כל מי שאינו חייב בשקלים אף על פי שדרכו ליתן או הוא עתיד ליתן אין ממשכנין אותו. ואין ממשכנין את הכהנים לעולם מפני דרכי שלום אלא כשיתנו מקבלין מהם, ותובעין אותם עד שיתנו.

א. מצות עשה מן התורה ליתן כל איש מישראל מחצית השקל בכל שנה ושנה. אפלו עני המתפרנס מן הצדקה חייב. ושואל מאחרים או מוכר כסות שעל כתפו ונותן מחצית השקל כסף, שנאמר **"העשיר לא ירבה והדל לא ימעט ..."** (שמות לט,ט). ואינו נותנו בפעמים רבות היום מעט ולמחר מעט אלא נותנו כולו כאחת פעם אחת.

ב. מנין כסף האמור בתורה באונס ובמפתה ובמוציא שם רע והורג עבד, * הוא שקל הנאמר בכל מקום בתורה, ומשקלו שלש מאות ועשרים שעורה. וכבר הוסיפו חכמים עליו ועשו משקלו כמשקל המטבע הנקרא סלע בזמן בית שני. כמה הוא משקל הסלע שלש מאות וארבע ושמונים שעורה בינוניות.

ג. סלע היה ארבעה דינרין. והדינר שש מעין. ומעה היא הנקראת בימי משה רבנו גרה. ומעה היתה שני פונדיונין. ופונדיון שני איסרין. ופרוטה אחת משמנה באיסר. נמצא משקל המעה והיא הגרה שש עשרה שעורות. ומשקל האיסר ארבע שעורות. ומשקל הפרוטה חצי שעורה.

ד. ועוד מטבע אחר היה שם שהיה משקלו שני סלעים והוא היה נקרא דרכון. ואלו המטבעות כולן שאמרנו ובארנו משקל כל אחד מהן, הן שמשערין בהן בכל מקום. וכבר בארנום כדי שלא אהיה צריך לפרש משקלם בכל מקום.

ה. מחצית השקל זו מצותה שיתן מחצית מטבע שלאותו הזמן, אפלו היה אותו מטבע גדול משקל הקדש. ולעולם אינו שוקל פחות מחצי השקל שהיה בימי משה רבנו, שהיה משקלו מאה וששים שעורה.

ו. בזמן שהיה מטבע שלזמן דרכונות היה כל אחד ואחד נותן במחצית השקל שלו סלע. ובזמן שהיה המטבע

פרק שני

למותר חטאת, כגון שהפריש מעות לחטאתו ולקח חטאת והותר מן המעות ישליך השאר לתוכה. תשיעית למותר אשם. עשירית למותר קני זבים וזבות ויולדות. אחת עשרה למותר קרבנות נזיר. שתים עשרה למותר אשם מצורע. שלש עשרה למי שהתנדב מעות לעולת בהמה.

ג. ושם כל דבר שיהיו מעותיו בתוך התיבה כתוב על התיבה מבחוץ. ותנאי בית דין הוא על כל המותרות שיקרבו עולת בהמה. נמצאת למד שכל המעות הנמצאות בשש התיבות האחרונות לעולת בהמה. ועורותיהן לכהנים כשאר כל העורות. וכל המעות שבתבה שלישית ילקח בהן עופות, חצין עולות וחצין חטאות. ושברביעית כולן עולת העוף.

ד. בכל מדינה ומדינה כשגובין השקלים משלחין אותם ביד שלוחין למקדש. ויש להם לצרף אותן בדינרי זהב מפני משוי הדרך. והכל מתקבץ למקדש, ומניחין אותו

א. כיצד כונסין השלחנים את השקלים, בכל מדינה ומדינה מניחין לפנייהן שתי תיבות, שולי התיבה רחבין מלמטה ופיה צר מלמעלה כמין שופר, כדי שישליכו לתוכן ולא יהיה אפשר ליקח מהן בנחת. ולמה עושין שתי תיבות, אחת שמניחין בה שקלים שלשנה זו, והשניה מניחין בה שקלי שנה שעברה שגובין ממי שלא שקל בשנה שעברה.

ב. ובמקדש היה לפנייהן תמיד שלש עשרה תיבות. כל תיבה כמין שופר. ראשונה לשקלי שנה זו. שניה לשקלי שנה שעברה. שלישית לכל מי שיש עליו קרבן שתי תורים או שני בני יונה, אחד עולה ואחד חטאת משליך דמיהן לתיבה זו. רביעית לכל מי שיש עליו עולת העוף בלבד משליך דמיה לתיבה זו. חמישית למי שהתנדב לקנות בהן עצים למערכה. ששית למי שהתנדב מעות ללבונה. שביעית למי שהתנדב זהב לכפורת. שמינית

כ"ג: + "והוא כסף"

כ: + "מעטת"

מהקופה הגדולה השניה ומחפה אותה במטפחת. ותורם השלישית מהקופה הגדולה השלישית ואינו מחפה אותה, כדי שתהיה ניכרת שבה סיים ויתחיל ממנה בתחלה בפעם שניה כשיכנס קודם עצרת. ותורם הראשונה מן הגדולה שהיתה מגולה ומחפה אותה. ותורם השניה מן הגדולה שתורם ממנה בראשונה תחלה ומחפה אותה. ותורם השלישית מן הגדולה הסמוכה לה ואינו מחפה אותה, כדי שיתחיל ממנה בתחלה בפעם שלישית כשיכנס בתשרי. עד שנמצא תורם ראשונה ושניה ושלישית הקטנות מכל אחת ואחת מן הגדולות.

ח. כשהוא תורם שלש קופות אלו, תורם את הראשונה לשם ארץ ישראל. והשניה לשם הכרכין המוקפין לה ולשם כל ישראל. והשלישית לשם בבל ולשם מדי ולשם המדינות הרחוקות ולשם שאר כל ישראל.

ט. כשהוא תורם מתכוין לתרום על הגבוי שיש בלשכה, ועל הגבוי שעדיין לא הגיע ללשכה, ועל העתיד לגבות. כדי שיהיו אלו השקלים שהוציאן להסתפק מהן כפרה על ישראל, וכאלו הגיעו כל שקליהן ללשכה ונתרמה מהן תרומה זו.

י. כשיכנס התורם לתרום, לא יכנס בבגד שאפשר להחבות בו כסף, ולא במנעל, ולא בסנדל, ולא בתפלה, ולא בקמיע, שמא יחשדו אותו העם ויאמרו החביא ממעות הלשכה תחתיו כשתרמה. ומדברים היו עמו משעה שיכנס עד שעה שיצא כדי שלא יתן לתוך פיו. ואף על פי שנזהרים כל כך, עני או מי שהוא נבהל להון לא יתרום מפני החשד, שנאמר **"וְהַיְיָתֶם נְקִים מִי וּמִיִּשְׂרָאֵל"** (במדבר

לב,ב).

בלשכה אחת מן הלשכות שבמקדש, וסוגרין דלתותיה במפתחות, וחותמין עליה חותמות. וממלאין מכל השקלים שיתקבצו שם שלש קופות גדולות, שעור כל קופה כדי שתכיל תשע סאין, והשאר מניחין אותו בלשכה. וזה שבתוך הקופות הוא הנקרא תרומת הלשכה, וזה שישאר שם יתר על מה שיש בקופות הוא הנקרא שיירי הלשכה.

ה. בשלשה פרקים בשנה תורמין את הלשכה, בראש חדש ניסן, ובראש חדש תשרי קודם יום טוב או אחריו, וקודם עצרת בחמשה עשר יום. וכיצד תורמין אותה, אחד נכנס לפנים מן הלשכה והשומרים עומדים בחוץ, והוא אומר להם אתרום, והן אומרין לו תרום, תרום, תרום, שלשה פעמים. ואחר כך ממלא שלש קופות קטנות כל קופה מהן מכילה שלש סאין מאותן השלש קופות הגדולות, ומוציאן לחוץ כדי להסתפק מהן עד שיכלו.

וחוזר וממלא אותן השלש קופות הקטנות מן השלש הגדולות פעם שניה קודם עצרת, ומסתפקין מהן עד שיכלו. **ו.** וחוזר וממלא אותן פעם שלישית מן השלש הקופות הגדולות בתשרי, ומסתפקין מהן עד שיכלו עד ראש חדש ניסן. ובראש חדש ניסן תורמין מתרומה חדשה. לא הספיקו להם השקלים שבשלש קופות הגדולות וכלו עד שלא הגיע ניסן, חוזרין ותורמין משיירי הלשכה.

ז. שלש קופות הקטנות שהוא תורם בהן ומוציאן לחוץ כתוב עליהן אלף בית גימל. כדי שיסתפקו מן הראשונה עד שתכלה, ואחר כך מסתפקין מן השניה, ואחר כך מסתפקין מן השלישית. ותורם ראשונה מהקופה האחת הגדולה ומחפה אותה הגדולה במטפחת. ותורם השניה

פרק שלישי

הבהמה. חלקו הבהמה ולא חלקו הכספים, פטורים מן הקולבון עד שיחלקו הכספים, ואין אומרים הרי הם עומדים לחלוקה.

ו. הנותן שקל להקדש כדי שיחשב לו מחצית השקל שהוא חייב בה, ויטול חצי שקל ממה שנגבה מן החציים, חייב שני קולבונות. שאלו היה השקל כולו לשקלים היה חייב קולבון אחד.

ז. כמה הוא שעור הקולבון, בזמן שהיו נותנין במחצית השקל שני דינרין היה הקולבון חצי מעה שהוא אחד משנים עשר דינר. ומעולם לא ניתן הקולבון פחות מזה. והקולבונות אינן כשקלים, אלא מניחין אותן השלחנים בפני עצמן עד שיסתפק מהן ההקדש.

ח. מי שאבד שקלו, חייב באחריותו עד שימסרנו לגזבר. בני העיר ששלחו את שקליהם ביד שליח ונגנבו או אבדו, אם שומר חנם הוא הרי זה נשבע להם ונפטר כדין כל שומר חנם, והם חוזרים ונותנים שקליהם פעם שניה. ואם אמרו אנשי העיר הואיל ואנו משלמים אין רצוננו שישבע השליח שהוא נאמן לנו, אין שומעים להם, תקנת חכמים היא שאין הקדש יוצא בלא שבועה. נמצאו השקלים הראשונים אחר שנשבע השליח, אלו ואלו שקלים, ואין עולים להם לשנה אחרת. והראשונים יפלו לשקלי השנה, והאחרונים יפלו לשקלי שנה שעברה.

ט. שלחו את שקליהם ביד שומר שכר שהרי הוא חייב בגנבה ואבדה, ואבדו ממנו באונס כגון שלקחום לסטים מזויינים שהוא פטור, רואים, אם אחר שנתרמה התרומה נאנס, נשבע השליח לגזברים ובני העיר פטורים. שהתורם תורם על הגבוי ועל העתיד לגבות, וברשות הקדש הם. ובני העיר מה היה להם לעשות, הרי לא מסרו אלא

א. חציי השקלים הכל צריכין להם כדי שיתן כל אחד ואחד חצי שקל שהוא חייב בו, לפיכך כשהיה אדם הולך אצל השלחני ומצרף שקל בשני חציי יתן לו תוספת על השקל, ואתה התוספת נקראת קולבון. לפיכך שנים שנתנו שקל על שניהם חייבין בקולבון.

ב. כל מי שאינו חייב בשקלים כגון שתי נשים או שני עבדים שנתנו שקל פטורין מן הקולבון. וכן אם היה אחד חייב ואחד פטור, ונתן החייב על יד הפטור, כגון איש שנתן שקל עליו ועל אשה או עבד פטור מן הקולבון. וכן הכהנים פטורין מן הקולבון. והשוקל על יד הכהן פטור מן הקולבון.

ג. הנותן שקל עליו ועל העני, או על שכנו, או על בן עירו, אם נתנו להם מתנה פטור מן הקולבון, שהרי נתן חצי שקל מתנה כדי להרבות בשקלים. ואם נתן להם החצי השקל על ידם דרך הלואה עד שיחזירו לו כשתמצא ידם חייב בקולבון.

ד. האחים שעדיין לא חלקו מה שהניח להם אביהם, וכן השותפים שנתנו שקל על ידי שניהם, פטורים מן הקולבון. במה דברים אמורים, בשותפים שנשא ונתנו במעות השותפות ונשתנה עין המעות. אבל אם הביא זה מעותיו וזה מעותיו וערבום ועדיין לא נשתנו המעות ולא הוציאום, הרי אלו חייבין בקולבון.

נשא ונתנו ולאחר זמן חלקו וחזרו ונשתתפו חייבים בקולבון עד שישאו ויתנו בשותפת זו האחרונה וישתנו המעות.

ה. האחים והשותפים שהיה להם בהמה וכספים, וחלקו בכספים, חייבים בקולבון אף על פי שעדיין לא חלקו

יב. המפריש שקלו וסבור שהוא חייב בו, ונמצא שאינו חייב, לא קדש. המפריש שנים ונמצא שאינו חייב אלא אחד, אם בזה אחר זה האחרון לא קדש, ואם בבת אחת האחד שקלים והשני מותר שקלים. הפריש שקלו ומת יפול לנדבה.

יג. הלוקח מעות בידו ואמר אלו לשקלי, או שהיה מלקט מעה מעה או פרוטה פרוטה וכשהתחיל ללקט אמר הריני מלקט מעות לשקלי, אפלו לקט מלא כס, נותן מהן חצי שקל שהוא חייב בו, והשאר חולין. שמותר השקלים חולין.

יד. מעות שנמצאו בין תיבה של שקלים לתיבה של נדבה, קרוב לשקלים יפלו לשקלים, קרוב לנדבה יפלו לנדבה, מחצה למחצה יפלו לנדבה, מפני שהנדבה כולה עולה לאשים, והשקלים מסתפקין מהם לעולות ולדברים אחרים.

טו. וכן כל המעות הנמצאות בין כל תיבה ותיבה. יפלו לקרוב. נמצאו מחצה למחצה, אם בין עצים ללבונה נמצאו יפלו ללבונה. בין קנים לגזולי עולה יפלו לגזולי עולה. זה הכלל הולכין אחר הקרוב בכולן. מחצה למחצה להחמיר. וכל המעות הנמצאות בהר הבית חולין, שאין הגזבר מוציא מעות מתרומת הלשכה עד שהוא מחללן על הבהמות שלוקח לקרבנות.

לשומר שכר שהוא חייב בגנבה ואבדה, אבל האונס אינו מצוי. ואם אבדו קודם שנתרמה התרומה עדין ברשות בני העיר הם, והשליח נשבע לאנשי העיר, והם משלמין. נשבע וגבו שקלים שנית ואחר כך החזירום הלסטים, אלו ואלו שקלים ואין עולים להם לשנה אחרת, והשנים יפלו לשקלי שנה שעברה.

יש מי שאומר שהשקלים הראשונים שיפלו לשקלי השנה הם השקלים שנגבו בתחלה ואבדו או נאנסו וחזרו. ויש מי שאומר שהשקלים הראשונים הם שהגיעו ליד הגזבר תחלה.

יז. הנותן חצי שקל לחברו להוליכו לשלחני לשקול אותו על ידו, הלך ושקלו על ידי עצמו כדי שלא ימשכנו אותו, אם נתרמה התרומה מעל השוקל, שזה השקל ברשות הקדש הוא שכבר תרמו על העתיד לגבות, ונמצא זה הציל עצמו בממון ההקדש ונהנה בזה השקל. ואם לא נתרמה התרומה לא מעל. והוא חייב ליתן לחברו חצי שקל שנתן לו.

וכן הגזול או הגונב חצי שקל ושקלו יצא. והוא חייב לשלם לבעלים שנים או להוסיף חומש. **יא.** הנותן מחצית השקל מן ההקדש ונתרמה התרומה, כשיסתפקו ממנה יתחייב במעילה ויצא ידי מחצית השקל. נתנו ממעות מעשר שני יאכל כנגדו בירושלם. מדמי שביעית יאכל כנגדו בקדושת שביעית. היו שלעיר הנדחת לא עשה כלום.

פרק רביעי

שישמרו מקצת ספיחים שצמחו כדי שיביאו מהם העמר ושתי הלחם שאינן באים אלא מן החדש. ואלו השומרין נוטלין שכרן מתרומת הלשכה.

א. מי שהתנדב לשמור בחנם אין שומעין לו, גזרה משום בעלי זרוע שמא יבואו ויטלו מהם. לפיכך תקנו להם חכמים שיטלו שכר מן הלשכה כדי שיפרשו הכל מאותו מקום שאלו שומרין שם.

ב. מגיהי ספרים שבירושלם נוטלין שכרן מתרומת הלשכה. דיינין שדנין את הגולנין בירושלם נוטלין שכרן מתרומת הלשכה. וכמה היו נוטלין תשעים תשעים מנה בכל שנה. ואם לא הספיקו להם, אף על פי שלא רצו מוסיפין להם כדי צרכם הם ונשיהם ובניהם ובני ביתם.

ג. כבש היו עושיין מהר הבית להר המשחה שעליו מוציאיין פרה אדמה. וכן היו עושיין כבש שמוציאיין עליו שעיר המשתלח ושניהם נעשים משיירי הלשכה. וכן מזבח העולה וההיכל והעזרות באין משיירי הלשכה. אמת המים שבירושלם וחומת ירושלם וכל מגדלותיה וכל צרכי העיר באין משיירי הלשכה. וגוי שהתנדב מעות לדברים האלו או לעשות עמהם בחנם אין מקבלין ממנו ואפלו גר תושב, שנאמר "לא לָכֶם וְלֹנֵנוּ לְבָנוֹת בֵּית לְאֱלֹהֵינוּ ... " (עירא ד, א).
ונאמר "וְלָכֶם אֵין תִּלְק וְיִצְדָּקָה וְיִפְרוֹן בִּירוּשָׁלַם" (תמיה ב, ב).

ד. מותר תרומת הלשכה, וכן מותר שיירי הלשכה, לוקחים בו זכרים ויקרבו כולם עולות, שתנאי בית דין הוא על כל המותרות שיקרבו עולת בהמה. אבל לא עולת העוף, שאין בקרבנות העבור עוף. ואלו העולות הבאין ממותר השקלים הם הנקראים קיץ למזבח.

ה. שקלים שלא הספיקו להם לכל קרבנות העבור, מוציאיין את הראוי להם מקדשי בדק הבית. אבל אין בדק הבית מוציא את הראוי לו מקדשי המזבח.

ו. משיגיע ראש חדש ניסן אין מקריבין קרבנות העבור אלא מתרומה חדשה. ואם לא באה חדשה לוקחין מן

א. תרומת הלשכה מה יעשה בה, לוקחין ממנה תמידין שלכל יום, והמוספין, וכל קרבנות העבור ונסכיהם, והמלח שמולחים בו כל הקרבנות. וכן העצים אם לא הביאו עצים ולא מצאו אלא בדמים. והקטרת ושכר עושיה, ולחם הפנים ושכר עושי לחם הפנים, והעמר, ושתי הלחם, ופרה אדומה, ושעיר המשתלח ולשון שלזהורית שקושרים בין קרניו. כל אלו באים מתרומת הלשכה.

ב. אבל פר העלם דבר שלעבור ושעירי עבודה זרה כתחלה גובין להם, ואינם באין מתרומת הלשכה. פרוכות שלהיכל תחת בנין עשויות, ואינן באין מתרומת הלשכה אלא מקדשי בדק הבית. אבל פרוכות שלשערים באין מתרומת הלשכה. המנורה וכלי שרת מצותן שיבואו ממותר הנסכים. ובהלכות כלי המקדש והעובדים בו יתבאר מה הוא מותר הנסכים. ואם לא היה להם מותר נסכים יבואו מתרומת הלשכה. בגדי כהונה, בין בגדי כהן גדול בין שאר בגדי כל הכהנים שעובדין במקדש, הכל באין מתרומת הלשכה.

ג. כל הבהמות הנמצאות בירושלם או חוצה לה בקרוב ממנה הבאות עולות כמו שיתבאר בפסולי המוקדשין, נסכיהן באין מתרומת הלשכה. וכן גוי ששלח עולתו ממדינה אחרת ולא שלח עמה דמי נסכים, יבואו נסכיה מתרומת הלשכה. **ד.** גר שמת והניח זבחים, אם יש לו נסכים קרבים משלו. ואם לאו באים מתרומת הלשכה. כהן גדול שמת ולא מנו אחר תחתיו מקריבים את החבתין מתרומת הלשכה.

מבקריו מומין שבירושלם, ותלמידי חכמים המלמדים הלכות שחיטה לכהנים, והמלמדים להם הלכות קמיצה, ונשים המגדלות בניהן לפרה אדומה, כולם נוטלין שכרם מתרומת הלשכה. וכמה הוא שכרם, כמה שיפסקו להם בית דין.

ה. בשנת השמטה שהיא הפקר, שוכרין בית דין שומרין

יב. וכך היו עושין במותר הקטרת משיגיע ראש חדש ניסן, מחללים אותו על שכר האומנים, וחוזרין מעות השכר לקיין המזבח, ונוטלין האומנים מותר הקטרת בשכרם. וחוזרין ולוקחין את הקטרת מהם מתרומה חדשה כדי להקריבה ממעות תרומה חדשה. ואם אין להם תרומה חדשה, מקטירין אותה מתרומה ישנה.

הישנה. לפיכך אם הגיע ראש חדש ניסן ויש עמהם בהמות לתמידים מתרומה ישנה פודין אותן ומוציאין אותן לחולין אף על פי שהן תמימין, ויפלו דמיהן לתרומה ישנה שמקייצין בה את המזבח. שתנאי בית דין הוא על כל הבהמות שלוקחין לתמידין שאם לא יהיו צריכים להן יצאו לחולין.

סנה בריך רחמנא דסייען